

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Транснаціональні корпорації»
для студентів денної форми навчання
спеціальності 6.050100 – «Міжнародна економіка»

Затверджено
методичною радою
університету
протокол № від

Харків 2008

Укладачі: Д.У. Бікулова
І.І. Токар

Кафедра міжнародної економіки

Курс «Транснаціональні корпорації» – важлива складова частина комплексу дисциплін, знати які необхідно фахівцям у галузі міжнародної економіки. Пізнання цими фахівцями ролі ТНК у міжнародних економічних відносинах, сучасної динаміки, особливостей регіональної та галузевої структури інвестиційно-виробничої діяльності ТНК, а також впливу діяльності ТНК на розвиток національних економік істотно сприяє їхньому умінню приймати оптимальні рішення у веденні міжнародного бізнесу.

Розгляд комплексу питань щодо розвитку теорії транснаціональних корпорацій та особливостей їх міжнародної господарської діяльності зумовлює структуру нормативної дисципліни «Транснаціональні корпорації».

Метою дисципліни «Транснаціональні корпорації» є формування у студентів системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі аналізу діяльності сучасних ТНК, економічного механізму їх функціонування, пріоритетів і проблем розвитку в умовах глобалізації.

Завдання дисципліни полягають у вивченні сутності ТНК, змісту і масштабів їхньої діяльності, еволюції організаційних структур, специфіки розроблення та реалізації глобальної стратегії ТНК, механізмів функціонування, особливостей взаємодії ТНК і національних економік.

Предметом курсу є система взаємовідносин мікро- та макроекономічного рівня, опосередкованих діяльністю транснаціональних корпорацій.

У результаті вивчення дисципліни у студентів сформується знання і уміння щодо:

- оцінки сучасного стану, масштабів діяльності і тенденцій розвитку ТНК;
- аналізу середовища діяльності ТНК з урахуванням специфіки країн їх діяльності;
- аналізу механізмів функціонування ТНК;
- методів розробки та обґрунтування глобальної стратегії ТНК;
- адаптації та впровадження методів і інструментів міжнародного менеджменту ТНК у вітчизняних корпораціях.

Опанування дисципліни «Транснаціональні корпорації» опирається на певну базу знань з таких нормативних дисциплін як

«Міжнародна економіка», «Маркетинг», «Менеджмент організації», «Економіка зарубіжних країн».

Практичні заняття спрямовані на те, щоб студенти детально опрацювали і засвоїли як теоретичні положення, так і практичні аспекти їх застосування.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Тема заняття: «ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ»

1.1. Мета заняття: засвоєння студентами основних понять і категорій дисципліни; усвідомлення сутності та масштабів діяльності сучасних ТНК, вивчення етапів еволюції та середовища функціонування ТНК.

1.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів при підготовці до заняття необхідно вивчити визначення понять і категорій, зосередити увагу на дослідженні ролі ТНК як агента глобалізації світової економіки.

1.3. План заняття

1. Форми міжнародних корпорацій
2. Сутність транснаціональних корпорацій (ТНК)
3. Критерії належності фірми до ТНК
4. Масштаби діяльності сучасних ТНК
5. Роль ТНК у міжнародній економіці

1.4. Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте сутність поняття «транснаціональна корпорація».
2. Що є характерними рисами ТНК?
3. Як розраховується індекс транс національності?
4. Охарактеризуйте масштаби операцій сучасних ТНК.
5. Визначте етапи розвитку транснаціональної діяльності корпорацій.
6. Доведіть, що ТНК є агентами глобалізації світової економіки.
7. Дайте характеристику середовища функціонування ТНК. З яких складових воно складається?

1.5. Запитання для дискусії

1. В чому полягають головні особливості «ери глобалізації» як етапу розвитку міжнародного бізнесу?
2. Чи існує, на ваш погляд, українська модель міжнародного бізнесу?

1.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

1.7. Виконати практичні завдання

Завдання 1

На основі даних, наведених у табл. 1.1 виконати такі завдання:

- розрахувати індекс транснаціональності кожної з 25 найбільших ТНК світу;
- проранжувати ТНК за розмірами загальних активів;
- проаналізувати, до яких галузей економіки і до яких країн належать ТНК з високим та низьким рівням транснаціональності;
- за допомогою стовпчикових діаграм порівняти ТНК, що мають найбільшу та найменшу питому вагу закордонних активів, закордонних обсягів продажів та чисельності робітників закордонних філій;
- зробити висновки з аналізу табл. 1.1.

Завдання 2

Згрупуйте в колонки таблиці (див. табл. 1.2) наведені нижче складові для аналізу макросередовища міжнародної корпорації:

- 1) антимонопольне регулювання;
- 2) інвестиційна активність;
- 3) витрати на освіту;
- 4) співвідношення приватної і державної власності;
- 5) податкове регулювання;
- 6) зміна стандартів (рівня) життя і освіти;
- 7) відсоткові ставки на кредити;
- 8) законодавство з охорони навколишнього середовища;
- 9) суспільне відношення до підприємництва;
- 10) витрати на науку і техніку;
- 11) законодавче регулювання експортно-імпоротної діяльності;
- 12) рівень інфляції;

Таблиця 1.1 – 25 найбільших ТНК світу: класифікація за обсягом зарубіжних активів*

Корпорація	Країна	Галузь	Активи, млрд. дол.		Продаж, млрд. дол.		Кількість робітників	
			Зарубіжні	Усього	Зарубіжні	Усього	Зарубіжні	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9
«Дженерел електрик»	США	Електрика	141,1	405,2	32,7	111,6	143000	310000
«Ексонмобіл корпорейшн»	США	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	99,4	144,5	115,5	160,9	68000	107000
«Ройял датч / Шелл груп»	Нідерланди / Сполучене Королівство	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	68,7	113,9	53,5	105,4	57367	99310
«Дженерал моторз»	США	Автомобільна промисловість	68,5	274,7	46,5	176,6	162300	398000
«Форд мотор компані»	США	Автомобільна промисловість	179,9	305,3	50,1	162,6	191486	364550
«Тойота мотор корпорейшн»	Японія	Автомобільна промисловість	56,3	154,9	60,0	119,7	13500	21463
«Даймлерк-райслер АГ»	Німеччина	Автомобільна промисловість	55,7	175,9	122,4	151,0	225705	466938
«Тотал Фіна СА»	Франція	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	98,7	114,6	31,6	39,6	50538	74437
«ІБМ»	США	Комп'ютерна промисловість	44,7	87,5	50,4	87,5	161612	307401
«БП»	Сполучене Королівство	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	39,3	52,6	57,7	83,5	62150	80400
«Нестле СА»	Швейцарія	Харчова промисловість	33,1	36,8	45,9	46,7	224554	230929
«Фольксваген груп»	Німеччина	Автомобільна промисловість	32,9	64,3	47,8	70,6	147959	306275
«Нітон Міцубісі ойл корпорейшн» («нітон ойл колтд.»)	Японія	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	31,5	35,5	28,4	33,9	11900	15964

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
«Сіменс АГ»	Німеччина	Електронна промисловість	30,9	76,6	53,2	72,2	251000	443000
«Уол-Март сторз»	США	Роздрібна торгівля	30,2	50,0	19,4	137,6	-	1140000
«Реп соль ПФ СА»	Іспанія	Нафтова промисловість: видобування / переробка / розподіл	29,6	42,1	9,1	26,3	-	29262
«Діагео Плк.»	Сполучене Королівство	Виробництво напоїв	28,0	40,4	16,4	19,0	59852	72479
«Манес-манн АГ»	Німеччина	Телекомунікаційний сек- тор / інжиніринг	27,6	57,7	11,8	21,8	58694	130860
«Сюзєз Ліонєз дез о»	Франція	Диверсифікована компанія / комунальні послуги	27,1	71,6	9,7	23,5	150000	220000
«БМВ АГ»	Німеччина	Автомобільна промисло- вість	27,1	39,2	26,8	36,7	46104	114952
«АББ»	Швейцарія	Виробництво електроуста- ткування	27,0	30,6	23,8	24,4	155427	161430
«Соні корпорейшн»	Японія	Електронна промисловість	26,2	64,2	43,1	63,1	115717	189700
«Сіграм компані»	Канада	Виробництво напоїв / ЗМІ	25,6	35,0	12,3	11,8	-	-
«Юнілевер»	Сполучене Королівство / Нідерланди	Харчова промисловість	25,3	28,0	38,4	44,0	222614	246033
«Авенті»	Франція	Фармацевтична / хімічна промисловість	-	39,0	4,7	19,2	-	92446

*Таблицю складено на основі [15, с.11-13], а також http://specials.ft.com/spdocs/global_500_2005.pdf

- 13) темпи розроблення нової продукції;
- 14) рівень безробіття;
- 15) патентно-ліцензійний захист;
- 16) вікова структура населення;
- 17) торговельний баланс і валютні курси;
- 18) нові тенденції в трансферті технологій;
- 19) доступність кредитних ресурсів;
- 20) структура зайнятості;
- 21) структура сімей;
- 22) система цінностей;
- 23) релігія;
- 24) стабільність політики уряду;
- 25) наявність груп тиску;
- 26) розмір валового національного продукту;
- 27) продуктивність праці;
- 28) структура населення;
- 29) рівень освіти робочої сили;
- 30) величина заробітної плати в країні;
- 31) дієвість правової системи;
- 32) динамізм правового середовища;
- 33) загальний рівень культури в країні;
- 34) доходи на душу населення;
- 35) соціальна стабільність;
- 36) розвиток культури та мистецтв;
- 37) використання новітніх інформаційних та комп'ютерних систем

Таблиця 1.2 – Групування складових макросередовища

Політико-правове середовище	Економічне середовище	Соціально-культурне середовище	Технологічне середовище

Ситуаційне завдання

Ознайомившись з прикладом діяльності компанії «Procter & Gamble» на японському ринку, дайте відповіді на такі запитання:

1. Чим викликані проблеми, що спіткали «P&G» на японському ринку?
2. Які дії менеджерів цієї компанії були невірними?
3. Чи можна було вирішити таку проблему іншим способом.

Ситуація 1

Компанія «Procter & Gamble» вийшла на японський ринок у 1972 р. й була першою, що запропонувала тут одноразові серветки. Невдовзі частка «Procter & Gamble» на цьому ринку становила 80 %. Здавалося б, існували всі передумови для розгортання подальшої успішної роботи компанії в цій країні. Однак все склалося зовсім інакше. До 1985 р. ринкова частка «P&G» зменшилася до 8 %, компанії ніяк не вдавалося захопити міцні позиції на японських ринках засобів для прання й догляду за тілом. Як повідомлялося, втрати японської філії «P&G» становили близько 40 млн дол. на рік. Основною проблемою було те, що «P&G» просто перенесла свої маркетингові стратегії та систему оптового продажу в Японію, не адаптуючи їх до культурних особливостей цієї країни. Американські менеджери, які очолювали японську філію «P&G», не врахували, що ідеї, котрі спрацьовують в Америці, можуть мати негативні наслідки в Японії.

Пропонуючи до продажу піну для ванн, «P&G» випустила в телевізійний ефір рекламний ролик, сюжет якого полягав у тому, що жінка лежала в повній ванні, а її чоловік заходив до ванної кімнати й питав про цей засіб. Така реклама була ефективною в США та Європі, однак у Японії, де культурні традиції забороняють особам чоловічої статі заходити до ванної кімнати, коли там купається жінка, навіть якщо це дружина, такий рекламний сюжет зазнав цілковитого фіаско.

Японські конкуренти швидко скористалися з такої недалекоглядності менеджерів «P&G». Наприклад, на ринку одноразових серветок фірма «Као» розробила лінію елегантних виробів, які більше відповідали смакам японських споживачів, і невдовзі захопила 30 % ринку, витіснивши при цьому саме «P&G».

Усвідомивши, що нерозуміння особливостей міжнародного бізнесу багатьма американськими менеджерами, котрі працювали в японській філії, спричинило невдачу роботи компанії на ринку цієї

країни, «P&G» почала призначати посади в багатьох іноземних філіях представників місцевого населення.

1.8. Завдання для самостійної роботи

1. Спробуйте оцінити себе і своїх друзів з погляду придатності до міжнародної бізнесової діяльності.

Література: [3,4,5,10,15]

Практичне заняття 2. Тема заняття: «ЕВОЛЮЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР ТНК»

2.1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо основних типів організаційних структур ТНК, формування умінь аналізувати і систематизувати різні організаційні структури ТНК, скласти плани і обирати форми виходу фірми на закордонні ринки.

2.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

При опрацюванні матеріалів теми необхідно особливу увагу приділити аналізу різних організаційних структур ТНК, виявити їх переваги та недоліки а також чітко з'ясувати основні етапи виходу фірми на закордонні ринки.

2.3. План заняття

1. Зміст інтернаціоналізаційного процесу на підприємстві
2. Стадії інтернаціоналізації фірми
3. Модель EPRG Х. Перлмуттера
4. Вибір форм виходу на зарубіжні ринки
5. Форми організаційної структури управління ТНК

2.4. Контрольні запитання

1. Розкрийте сутність і переваги інтернаціоналізаційних процесів
2. Охарактеризуйте модель вибору фірмою закордонних ринків

3. Які чинники впливають на вибір форми виходу на закордонні ринки?

4. Поясніть суть, переваги та недоліки наступних форм організаційної структури управління ТНК:

- а) функціональної;
- б) продуктової;
- в) відокремленої;
- г) географічної;
- д) матричної.

5. Порівняйте характеристики стратегій ТНК США, Західної Європи і Японії

2.5. Запитання для дискусії

1. У чому полягають реальні можливості виходу українських фірм на зовнішні ринки?

2. В чому сильні і слабкі сторони різних форм виходу фірм на зарубіжні ринки?

2.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

2.7. Виконати практичне завдання

Завдання 3

На підставі аналізу наведених нижче матеріалів ситуації 2 виконайте такі завдання:

1. Складіть схему початкової організаційної структури компанії. Визначте її тип.

2. Складіть схему нової організаційної структури компанії.

3. Порівняйте отриманий результат з попередньою схемою. Визначте переваги нової організаційної моделі. Які в неї є недоліки?

Ситуація 2

«Abbott Laboratories» - одна з найбільших світових компаній у сфері охорони здоров'я з обсягом продажів, що в 1997 р. сягнув 12 млрд дол. Спочатку компанія була поділена на три підрозділи – фармацевтичний, лікарняних продуктів та харчових продуктів (так було в 1960-і роки). Кожен підрозділ діяв як комерційний центр і був

відносно самостійною та самоокупною одиницею, з власною науково-дослідницькою діяльністю, функціями виробництва й маркетингу. Наприкінці 60-х років ХХ ст.. обсяг закордонних продажів «Abbott» швидко зростає, а тому компанія створила міжнародний підрозділ, що виконував усі операції фірми поза межами США швидше за географічними, ніж за товарними показниками.

Водночас, паралельно з цими чотирма підрозділами виникла нова, організована іншим способом форма бізнесу. Діагностичний бізнес «Abbott Laboratories», започаткований у 1970-х роках нині є світовим лідером з обсягом світового продажу 2,4 млрд дол. На відміну від інших форм, даний організовано на глобальній основі, і він діє в закордонних країнах не через міжнародний підрозділ, а радше через власний персонал. Компанія скористалася двома різними способами глобального збуту – через підрозділ глобальної продукції (організація діагностичного бізнесу) та через міжнародний підрозділ. Тепер компанія намагається знайти найкращий спосіб організації інтернаціональних операцій.

Дискусія з приводу даного питання викликана певними змінами, що відбуваються в зовнішньому оточенні «Abbott» і зумовлюють двоїсте становище. Одна з цих змін – зміщення в бік розроблення глобального продукту в галузі охорони здоров'я. Прагнучи швидко компенсувати свої витрати на розроблення нової продукції (які іноді можуть перевищувати 100 млн дол.), фармацевтичні компанії намагаються якомога інтенсивніше впроваджувати нові товари у світовому масштабі. Як виявила «Abbott Laboratories», розроблення продукції спочатку для ринку США з наступною її модифікацією для закордонних споживачів є повільним та дорогим процесом. Натомість задіявши всі чотири сфери бізнесу компанії, «Abbott Laboratories» намагається створити глобальні продукти, а потім одночасно поставити їх на ринки всього світу. Тільки підрозділи глобальної продукції дадуть змогу компанії суворо контролювати процес розроблення нового продукту та стратегію виведення відповідного товару на ринок (такий контроль вважається необхідним).

Іншою зміною є наявність численних покупців різних рівнів як у Сполучених Штатах Америки, так і у великих організаціях охорони здоров'я в інших країнах. Значні групи лікарень та організацій сфери охорони здоров'я координують свою закупівлю за різними

товарними рядами. Ці впливові покупці висловили бажання мати ділові контакти виключно з «Abbott Laboratories» і компанія усвідомила, що розвиток тісних стосунків із солідними покупцями набуває дедалі більшого значення. Найкращий спосіб зробити це – створити в кожній країні, де компанія має бізнес, єдину маркетингову організацію. Така організація могла б продавати продукцію кожного з чотирьох підрозділів «Abbott Laboratories». 1994 р. «Abbott» із цією метою створила в США окремих маркетинговий відділ, а далі міжнародний підрозділ компанії скористався цим методом у всіх країнах, де він діяв.

Сьогодні компанія «Abbott Laboratories» підтримує існуючий стан речей. Службовці міжнародного підрозділу компанії згодні з таким рішенням, тоді як керівники товарних філій надають перевагу зміщенню в бік глобальної чотирьохрівневої побудови. Водночас, як видається, керівна верхівка фірми дійшла висновку, що ідеальних способів розв'язання організаційних проблем компанії немає, і що за всієї недосконалої існуючої структури вона нині діє надто добре, щоб була потреба ревізувати найголовніші зміни.

Завдання 4

Поясніть доцільність створення компанією «Форд Мотор Компані» світової мережі між фірмових зв'язків (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Міжфірмові зв'язки компанії «Форд»

Угоди про участь в активах	СП	Поставка комплектуючих	Угоди зі збуту	Угоди з розвитку технологій	Виробничі угоди
Астон-Мартін КІА Мазда	Фіат ДМ Ніссан Тойота Вольво Фольксваген	Фіат Москвич Ніссан Рено Мазда Фольксваген Фуджі Хеві	Фіат Мазда КІА Сузукі	Крайслер ДМ КІА Мазда Ніссан	БМВ КІА Мазда Ніссан Ровер Сузукі

Чому на Ваш погляд, у цю мережу не включене жодне з автомобільних підприємств України?

2.8. Завдання для самостійної роботи

1. Наведіть приклади успішних і невдалих спільних підприємств в Україні і поясніть результати їх діяльності. В чому сильні і слабкі сторони спільних підприємств?

Література: [5,10,13,15,16]

Практичне заняття 3. Тема заняття: «ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК»

3.1. Мета заняття: засвоєння студентами знань щодо сутності та особливостей стратегічного менеджменту ТНК, класифікації міжнародних стратегій, формування умінь розробки та аналізу різних типів стратегій.

3.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

У процесі підготовки до заняття необхідно насамперед усвідомити суть категорії «стратегія»; зрозуміти принципову особливість стратегічного планування в міжнародних корпораціях, навчитися розрізняти сучасні стратегічні орієнтації ТНК.

3.3. План заняття

1. Особливості стратегічного менеджменту ТНК
2. Ринкові (конкурентні) стратегії ТНК
3. Маркетингові стратегії ТНК
4. Стратегії виходу з ринку
5. Відмінності глобальної і багатонаціональної маркетингових стратегій

3.4. контрольні питання

1. В чому полягає необхідність стратегічного планування для ТНК?
2. Яку роль відіграє SWOT – аналіз у розробці стратегії ТНК?
3. Поясніть особливості і розкрийте суть ринкових (конкурентних) стратегій ТНК.
4. У чому полягає сутність стратегії виходу з ринку?

5. Охарактеризуйте маркетингові стратегії ТНК.
6. Визначте чинники, що впливають на розроблення ефективної стратегії.

3.5. Запитання для дискусії

1. Обґрунтуйте вибір чинників, що впливають на формування стратегії ТНК в умовах висококонкурентного ринку.

3.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

3.7. Виконати практичні завдання

Завдання 5

Міжнародна фірма виділила 6 потенційних стратегічних зон господарювання (СЗГ). Характеристика кожної СЗГ наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Економічна характеристика СЗГ міжнародної фірми

Показник	Стратегічні зони господарювання					
	№1	№2	№3	№4	№5	№6
1. Темпи зростання ринку	12	20	2	15	7	5
2. Відносна частка ринку	2	0,2	1,8	3,0	2,2	0,7
3. Обсяг продажу, млн. дол.	20	8	50	30	45	5
4. Покриття витрат, млн. дол.	10	4	20	3	15	1
5. прибуток, млн. дол.	5	2	10	2	10	1

1. Зіставте і оцініть кожну СЗГ, використовуючи матрицю БКГ.
2. Зробіть вибір перспективних СЗГ і дайте стратегічні рекомендації керівництву фірми.

Завдання 6

Портфель видів діяльності міжнародної фірми, яка випускає електронну апаратуру, включає 5 стратегічних одиниць бізнесу (СОБ). Дані про продаж цих СОБ та їх конкурентів наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Обсяги продажів СОБ фірми та їх конкурентів

СОБ	Продажі, млн. дол.	Продажі 3-х головних конкурентів, млн. дол.	Темп зростання ринку, %
А	1,0	1,4; 1,4; 1,0	15%
В	3,2	2,0; 1,7; 1,2	20%
С	3,8	3,0; 2,5; 2,3	7%
Д	6,5	4,0; 1,6; 1,4	4%
Е	0,7	3,0; 2,5; 2,0	3%
Усього:	15,2		

1. Розробіть стратегію для кожної СОБ.
2. Сформууйте портфель видів діяльності фірми.
3. Обґрунтуйте оптимальний варіант вибору стратегії.

Завдання 7

Оцінити привабливість галузі і конкурентну позицію стратегічної бізнес-одиниці в цій галузі за допомогою матриці «Дженерал-Електрик-Мак Кінзі». дані подано у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Привабливість галузі та конкурентна позиція фірми

Привабливість галузі			Конкурентна позиція		
Параметри галузі	Відносна вага	Оцінка привабливості	Ключові фактори успіху	Відносна вага	Оцінка конкурентної позиції
Зростання	0,2	5	Дослідний потенціал	0,3	5
Технологічна стабільність	0,5	2	Витрати на виробництво	0,2	2
Прибутковість	0,2	1	Якість продукції	0,2	3
Розмір	0,1	5	Частка ринку	0,3	1

3.8. Завдання для самостійної роботи

1. Визначте сильні і слабкі сторони стратегії зростання компанії «Мак Дональдс» в Україні.

2. Серед діючих в Україні ТНК знайдіть приклади різних типів міжнародних стратегій.

Література: [3,4,5,6,8,10,15,19]

Практичне заняття 4. Тема заняття: «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК»

4.1. Мета заняття: закріплення і поглиблення теоретичних знань щодо міжнародного фінансового середовища, планування фінансової діяльності ТНК, структури капіталу і вартості корпорацій, управління валютним ризиком, умінь здійснювати аналіз фінансових показників діяльності ТНК.

4.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

При підготовці до заняття слід ретельно опрацювати питання, що стосуються прийняття фінансових рішень у ТНК, методів мобілізації фінансових ресурсів, управління валютним ризиком.

4.3. План заняття

1. Оцінка середовища фінансової діяльності ТНК
2. Основні елементи фінансової стратегії ТНК
3. Зовнішні та внутрішні джерела фінансування ТНК
4. Трансфертне ціноутворення
5. Фінансові ризики в діяльності ТНК
6. Структура капіталу ТНК

4.4. Контрольні запитання

1. Завдання міжнародного фінансового менеджменту ТНК
2. Основні складові світового інвестиційного середовища
3. Охарактеризуйте зовнішні та внутрішні джерела фінансування ТНК
4. Які інструменти забезпечують регулювання фінансової діяльності ТНК?
5. Які завдання виконують трансфертні ціни?
6. У чому сутність неттингу готівкових потоків?

7. Охарактеризуйте механізм багатостороннього неттинга
8. Назвіть види фінансових ризиків і методи керування ними

4.5. Запитання для дискусії

1. Які особливості має фінансовий менеджмент відділень ТНК в Україні?

4.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

4.7. Виконати практичні завдання

Завдання 8

На основі інформації, що міститься у таблиці роздаткового матеріалу по 50 ТНК світу різних галузей розрахувати такі показники:

$$\text{Коефіцієнт прибутковості} = \frac{\text{Прибутки}}{\text{Обсяг продажів}} \cdot 100\% \quad (4.1)$$

$$\text{Коефіцієнт рентабельності активів} = \frac{\text{Прибутки}}{\text{Активи}} \cdot 100\% \quad (4.2)$$

$$\text{Коефіцієнт власності} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}} \cdot 100\% \quad (4.3)$$

$$\text{Коефіцієнт рентабельності власного капіталу} = \frac{\text{Прибутки}}{\text{Власний капітал}} \cdot 100\% \quad (4.4)$$

Розкрити зміст кожного показника. Зробити порівняльний аналіз показників ТНК різних галузей економіки.

4.8. Завдання для самостійної роботи

1. Назвіть основні фінансові операції, що використовуються в процесі здійснення українським підприємством зовнішньоекономічної діяльності.

2. Запропонуйте п'ять методів хеджування операційних валютних ризиків.

Література: [5,10,11,12,13,15,16]

Практичне заняття 5. Тема заняття: «ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТНК»

5.1. Мета заняття: закріплення та поглиблення теоретичних знань щодо управління виробничою діяльністю ТНК, формування умінь аналізувати стратегії міжнародного виробництва і матеріально-технічного забезпечення, освоєння закордонних ресурсів.

5.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

при підготовці до заняття важливо усвідомити ключові особливості стратегії постачання матеріально-технічних ТНК, об'єктом якої є світовий ринок. Обов'язково слід звернути увагу на визначення екологічних наслідків виробничої діяльності ТНК.

5.3. План заняття

1. Стратегії виробництва та матеріально-технічного забезпечення ТНК
2. Проблема оптимального рівня централізації управління виробництвом
3. Способи оволодіння міжнародними ресурсами
4. Стратегія міжнародного підряду
5. Закордонне будівництво
6. Екологічні наслідки виробничої діяльності ТНК

5.4. Контрольні запитання

1. Які проблеми вирішуються в рамках стратегії «виробництво - МТЗ»
2. Як здійснюється вибір місця розташування міжнародного виробництва?
3. Які переваги та недоліки мають різні типи стратегії освоєння закордонних ресурсів?
4. Назвіть характерні ознаки закордонного будівництва
5. Які особливості властиві експорту заводів?
6. Охарактеризуйте можливі екологічні наслідки виробничої діяльності ТНК.

5.5. Запитання для дискусії

1. Як експорт заводу може впливати на економіку країни-експортера та країни імпортера?

5.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

5.7. Виконати практичні завдання

Завдання 9

На основі розрахункового матеріалу, який містить інформацію щодо основних фінансово-економічних показників діяльності 500 найбільших ТНК світу виконати такі завдання:

1. Відібрати по 10-15 найбільших ТНК за галузями: автомобільна, металургійна, нафтопереробна, хімічна, фармацевтична, харчова промисловість, виробництво електронного та електротехнічного обладнання. Визначити країнову належність кожної фірми. Проранжувати їх всередині кожної галузі за розміром ринкової капіталізації.

2. Відібрати по 5-7 найбільших фірм за галузями: авіа космічна, виробництво комп'ютерів, комп'ютерного обладнання, виробництво промислового та сільськогосподарського обладнання, виробництво наукового, фото- і контрольно-вимірювального обладнання. Визначити країнову належність кожної фірми. Проранжувати ТНК середині кожної галузі за розмірами ринкової капіталізації.

3. Визначити найбільші в світі банки, визначити їх країнову належність.

4. Згрупувати найбільші ТНК по країнах та континентах, розглянувши всі 500 компаній. Проаналізувати одержані результати і зробити висновки. Оформити письмовий звіт про виконану практичну роботу.

5.8. Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати наведену у навчальному посібнику схему практичної роботи з експорту автомобілебудівного заводу. Визначте основні етапи цього процесу.

2. На основі рекомендованої літератури підготуйте невелику доповідь щодо проблеми екологічних наслідків виробничої діяльно-

сті ТНК і радикальних заходів, які необхідно вжити Україні для забезпечення власної екологічної безпеки.

Література: [5,10,12,13,15,16]

Практичне заняття 6. Тема заняття: «УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ТНК»

6.1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо процесу управління персоналом у ТНК, ознайомлення з деякими аспектами політики найму персоналу, підготовки персоналу для роботи в зарубіжних філіях, проблемах експатріації, формування умінь визначати шляхи підсилення мотивації персоналу.

6.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

Вивчаючи тему, студент має насамперед усвідомити суть управління персоналом у ТНК, ступінь важливості кадрової стратегії, методів оцінки трудових відносин, корпоративної культури. Доцільно звернути увагу на основні моделі управління персоналом, що використовують у ТНК, підходів до найму персоналу.

6.3. План заняття

1. Специфіка проблем та національні відмінності в практиці управління персоналом ТНК
2. Взаємозв'язок стратегії ТНК та методів управління персоналом
3. Методи навчання та відбору міжнародних менеджерів
4. Критерії відбору міжнародних менеджерів для роботи в зарубіжних філіях
5. Оплата праці міжнародних менеджерів

6.4. Контрольні запитання

1. У чому полягає суть управління персоналом у ТНК?
2. Які три основні моделі управління людськими ресурсами застосовують ТНК?

3. Які джерела поповнення людськими ресурсами використовують ТНК?

4. Якими способами можна здійснювати добір міжнародних менеджерів? Які переваги та недоліки має кожен з них?

5. Якими якостями повинен володіти міжнародний менеджер для роботи в зарубіжних філіях. Проранжуйте ці якості за ступенем значущості.

6. Якою має бути політика у сфері оплати праці персоналу?

7. В чому полягають особливості мотиваційного процесу в ТНК?

6.5. Запитання для дискусії

1. Які особливості має управління персоналом в українських відділеннях ТНК?

6.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

6.7. Виконати практичні завдання

Завдання 10

Визначте п'ять найважливіших критеріїв для призначення американського чи європейського менеджера до роботи в українському відділенні ТНК.

Завдання 11

Назвіть і обґрунтуйте відмінності управління персоналом в українських і міжнародних компаніях.

6.8. Завдання для самостійної роботи

Спробуйте визначити процедуру і фактори встановлення заробітної плати керуючим українського відділення французького банку «Креді-Ліоне».

Література: [5,10,11,13,14,15,16]

Практичне заняття 7. Тема заняття: «ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ І АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК»

7.1. Мета заняття: поглиблення і розширення теоретичних знань щодо інформаційного забезпечення управлінської діяльності ТНК, формування умінь аналізувати річну звітність ТНК.

7.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

При підготовці до заняття слід ретельно опрацювати питання, що стосуються особливостей облікових національних систем, бухгалтерської звітності ТНК, підготуванню звіту в іноземній валюті. Особливу увагу звернути на питання аналізу звітності ТНК.

7.3. План заняття

1. Роль інформаційного забезпечення у вирішенні проблем управління ТНК
2. Класифікація бухгалтерських моделей
3. Бухгалтерська звітність ТНК
4. Підготовка звіту в іноземній валюті
5. Трансляційні ризики та способи їх запобігання
6. Завдання фінансового контролю в ТНК

7.4. Контрольні запитання

1. Яку роль відіграє інформаційне забезпечення в системі управління ТНК?
2. Охарактеризуйте основні бухгалтерські моделі
3. Наведіть процедуру трансформації річного звіту в іноземній валюті
4. Як можна зменшити трансляційний валютний ризик?
5. У чому полягають завдання фінансового контролю міжнародних корпорацій?

7.5. Запитання для дискусії

1. Як впливають національні стандарти бухгалтерського обліку на процес контролю в українських відділеннях ТНК?

7.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

7.7. Виконати практичні завдання

Завдання 12

Протягом року базова компанія продала підрозділові матеріальні цінності на суму 2200 дол. Їхня вартість для базової компанії становила 1500 дол. Підрозділ продав ці матеріальні цінності третій стороні за 3200 дол. Визначте:

- а) Яким є чистий (неконсолідований) дохід базової компанії?
- б) Яким є чистий дохід підрозділу?
- в) Яким є консолідований прибуток матеріальних запасів, що їх базова компанія спочатку продала підрозділу?
- г) Якими є суми консолідованої касової готівки та рахунків кредиторів?

7.8. Завдання для самостійної роботи

1. Складіть узагальнену схему аналізу річного звіту ТНК.

Література: [10,12,13,15,16]

Практичне заняття 8. Тема заняття: «ВЗАЄМОДІЯ ТНК І НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК»

8.1. Мета заняття: поглиблення та засвоєння студентами теоретичних знань щодо взаємодії ТНК та національних економік, формування умінь аналізувати і визначити вплив прямих іноземних інвестицій на платіжний баланс приймаючої країни.

8.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

Під час підготовки до заняття студентам рекомендується зосередити увагу на питанні впливу діяльності ТНК на економіку країни базування та приймаючої країни, а також ретельно розібратися у питанні впливу ТНК на платіжний баланс країни-реципієнта.

8.3. План заняття

1. Вплив діяльності ТНК на економіку країн базування
2. Вплив інвестицій та виробничої діяльності ТНК на економіку країн-реципієнтів

3. Особливості впливу діяльності ТНК на розвинуті країни, що розвиваються

4. Вплив ТНК на платіжний баланс

8.4. Контрольні запитання

1. На які сфери життєдіяльності країни справляє вплив діяльність ТНК?

2. У чому полягають основні проблеми взаємовідносин ТНК з національними урядами?

3. Чим визначається дипломатична функція ТНК у сфері зовнішніх відносин?

4. Охарактеризуйте основні прояви негативного впливу ТНК на економіку приймаючих країн

5. Розкрийте причини впливу прямих іноземних інвестицій ТНК на платіжний баланс країни-реципієнта

6. Доведіть, що діяльність ТНК підвищує конкурентність національних ринків приймаючих країн

7. На які країни і чому припадає найбільший обсяг вивезених та ввезених прямих іноземних інвестицій?

8.5. Запитання для дискусії

1. Чи повинні фірми інвестувати кошти за кордоном, якщо існує потреба у вкладеннях з метою створення робочих місць у рідній країні.

8.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

8.7. Виконати практичні завдання

Завдання 13

На основі даних, наведених в табл. 8.1 виконати наступні завдання:

1. Визначити країну базування (країну, де розташована материнська компанія) кожної з наведених 25 ТНК з виробництва автомобілів. Зробити висновки, які країни світу є лідерами у виробництві автомобілів.

2. Проранжувати провідні автокомпанії світу за обсягами виробництва автомобілів у 2001-2006 рр. Ранг кожної ТНК занести в

табл. 8.1. Зробити висновки стосовно позиції кожної ТНК на світовому автомобільному ринку за 5 років.

3. Розрахувати питому вагу у світовому виробництві автомобілів кожної ТНК за 2001-2006 рр. Порівняти питому вагу кожної ТНК у 2001 р. та 2006 р. і зробити висновки щодо того, які компанії збільшили питому вагу у світовому виробництві автомобілів, а які – зменшили у досліджуваному періоді і на скільки процентних пунктів.

4. Графічно за допомогою колової діаграми проілюструвати змінювання структури світового виробництва автомобілів серед 15 провідних компаній світу в 2006 р. у порівнянні з 2001 р. (з 25 ТНК відібрати 15 тих, питома вага виробництва яких в загальносвітовому обсязі перевищує 2%).

5. Розрахувати темпи зростання виробництва автомобілів по кожній ТНК (ланцюгові та базові темпи, при цьому обсяги виробництва у 2001 р. прийняти за 100%). Зробити висновки щодо того, які 5 ТНК мали найвищі темпи по відношенню до 2001 р., а які 5 ТНК мали найнижчі темпи зростання, а також по ланцюговим темпам росту прослідити, які компанії розвивались стійко, а які – стрибками.

Література: [1,2,4,5,6,7,9,15,17,19]

Практичне заняття 9. Тема заняття: «НАДДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК»

9.1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо еволюції наддержавного регулювання діяльності ТНК, формування умінь аналізувати ступінь участі України в цих процесах.

9.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

При опануванні теми студентам рекомендується зосередити увагу на еволюції наддержавного регулювання діяльності ТНК, значенні Угоди про ТНК країн-членів ОЕСР, адаптації ТНК до умов наддержавного регулювання їхньої діяльності.

Таблиця 8.1 – Динаміка виробництва легкових автомобілів серед провідних компаній світу у 2001-2006 рр.

№ п/п	Виробник	Країна базування	2001 р.					2002 р.					2003 р.				
			Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %	Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %	Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %
1	Toyota		5021259					5555111					5369176				
2	General Motors		4663399					4900561					4682656				
3	Volkswagen Group		4881096					4829456					4843085				
4	Ford		3699258					3606715					3320706				
5	Honda		2608773					2930688					2868705				
6	Hyundai-Kia		2087500					2185002					2275535				
7	PSA Peugeot Citroen		2710472					2894030					2934641				
8	Nissan		1966844					2164621					2363155				
9	Renault		2070369					2049809					2110557				
10	Suzuki-Marti		1161712					1345806					1455411				
11	Fiat		1928696					1710439					1619185				
12	BMW		946730					1090258					1118940				
13	Daimler Chrysler		2392992					1998946					1819973				
14	Mazda		779970					864255					960935				
15	Mitsubishi		1242138					1406330					1303439				
16	Daihatsu		-					-					725060				
17	Avtovaz		786008					703040					699888				
18	Fuji (Subaru)		478971					460822					458163				
19	Tata		54464					77097					140670				
20	Porsche		56746					55903					81324				
21	GAZ		80692					65648					56783				
22	UAZ		35302					33648					32748				
23	Kamaz		37837					38735					40016				
24	MG Rover		163144					147037					132789				
25	Isuzu		100959					41233					25949				
	Інші виробники		897621					1034286					1181758				
	Всього		40852952					42189476					42621247				

Продовження таблиці 8.1

№ п/п	Виробник	Країна базування	2004 р.					2005 р.					2006 р.				
			Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %	Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %	Об'єм продаж	Ранг	Питома вага	Темп росту базовий %	Темп росту ланцюговий %
1	Toyota		5869629					6157038					6800228				
2	General Motors		4502680					5657225					5708038				
3	Volkswagen Group		4892529					4979487					5429896				
4	Ford		3497334					3514496					3800633				
5	Honda		3183269					3324282					3549787				
6	Hyundai-Kia		2377546					2726600					3423190				
7	PSA Peugeot Citroen		3004710					2982690					2961437				
8	Nissan		2423893					2697362					2512519				
9	Renault		2163620					2195162					2085837				
10	Suzuki-Marti		1639366					1723022					2004310				
11	Fiat		1583501					1539576					1753673				
12	BMW		1250345					1323119					1366838				
13	Daimler Chrysler		1913693					1965410					1275152				
14	Mazda		1042849					1091756					1169640				
15	Mitsubishi		1110679					998043					1008970				
16	Daihatsu		785166					803176					905932				
17	Avtovaz		717985					721492					765627				
18	Fuji (Subaru)		512953					508281					507552				
19	Tata		179046					163089					190468				
20	Porsche		84095					98135					98512				
21	GAZ		65686					51596					51749				
22	UAZ		31136					29141					28528				
23	Kamaz		41207					30361					5086				
24	MG Rover		106088					29104					-				
25	Isuzu		14620					-					-				
	Інші виробники		1441574					597577					4549632				
	Всього		44435199					45907220					51953234				

9.3. План заняття

1. Еволюція наддержавного регулювання діяльності ТНК
2. Значення Угоди про ТНК країн-членів ОЕСР
3. Антимонопольні заходи окремих країн
4. Рестриктивне регулювання діяльності ТНК
5. Страхування іноземних інвестицій

9.4. Контрольні питання

1. Назвіть основні етапи еволюції наддержавного регулювання діяльності ТНК.
2. За якими напрямками діяльності ТНК складено Угоду про ТНК країн-членів ОЕСР?
3. Який вплив на діяльність ТНК мала Угода про ТНК країн-членів ОЕСР?
4. Визначити мету і завдання укладання двосторонніх договорів про захист інвестицій. Які країни беруть участь у цьому процесі?

9.5. Питання для дискусії

1. Якою є участь України у наддержавному регулюванні діяльності ТНК?

9.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

9.7. Виконати практичні завдання

Завдання 14

Ситуація 3

Більшість іноземних інвесторів, що прагнуть вкласти капітал в країни з перехідними економіками, вимагають урядових гарантій своїх інвестицій. Найчастіше під цим розуміється простий лист від Міністерства фінансів чи Центрального банку, що підтверджує наявність такої гарантії. Однак насправді, унаслідок дефіцитності бюджетів, платежі за цими документами не здійснюються, оскільки такі види витрат навіть не закладають у видаткову частину бюджету. Ураховуючи можливості міжнародних організацій у цій сфері, які пропозиції ви надали б іноземним інвесторам та їхнім партнерам?

9.8. Завдання для самостійної роботи

1. На основі рекомендованої літератури та інших джерел підготуйте доповідь: «Наслідки операцій ТНК для стійкості фінансової системи США, Мексики, Канади, країн ЄС, країн ЦСЄ, Китаю, Бразилії, Аргентини, Республіки Корея, Японії, Австралії».

Література: [1,4,6,10,15,16]

Практичне заняття 10. Тема заняття: «ПРОБЛЕМИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ»

10.1. Мета заняття: засвоєння і поглиблення знань щодо сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності України в умовах глобалізації та основних проблем становлення міжнародного бізнесу в Україні.

10.2. Методичні поради до самостійної роботи студентів

При опрацюванні питання, що стосуються сутності та головних ознак глобалізації, а також питання поступового доручення економіки України до глобальних процесів і структур.

10.3. План заняття

1. Концепція національних інтересів України в умовах глобалізації розвитку
2. Зовнішньоекономічна діяльність України в умовах глобалізації
3. Специфіка виробничої, маркетингової та фінансової стратегії ТНК в Україні
4. Масштаби і тенденції діяльності ТНК в Україні

10.4. Контрольні питання

1. Що таке глобалізація економічного розвитку і які її головні ознаки?
2. Визначте передумови залучення України в глобальну економіку.
3. Назвіть принципи формування відкритої економіки України.

4. Які галузі української економіки мають порівняльні і конкурентні переваги у світовій економіці?
5. Яке місце в діяльності ТНК посідає Україна?
6. Визначте інвестиційну привабливість України з погляду транснаціональних корпорацій.

10.5. Питання для дискусії

1. Перспективи формування українських ТНК.

10.6. Виконати тестові завдання (надає викладач)

10.7. Виконати практичні завдання

Завдання 15

На основі даних, наведених у табл. 10.1, визначте й обґрунтуйте:

- а) модель включення економіки України у світове господарство;
- б) вплив змістовної сторони зовнішньоторговельного обороту на економічну безпеку України;
- в) головні «валютні галузі» економіки України та стратегічну оцінку їх експортного потенціалу.

Таблиця 10.1 – Структура експорту та імпорту України у 2005 р., %

№ з/п	Найменування товарної групи	Експорт	Імпорт
1	Чорні метали та вироби з них	6,8	40,9
2	Продукція хімічної промисловості	8,6	8,7
3	Мінеральні продукти	32,0	13,7
4	Машини, обладнання і механізми	17,5	8,3
5	Продукти рослинного походження	1,5	5,0
6	Транспортні засоби	8,9	4,8
7	Текстиль і текстильні вироби	3,9	2,7
8	Інші товари	20,8	15,9
9	Всього	100	100

10.8. Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте матеріали по темі: «Потенціал та умови використання елементів багатонаціонального управління вітчизняних підприємств».

Література: [4,5,6,7,13,15,16,17]

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Міжнародний бізнес як явище і як процес сучасних міжнародних економічних відносин.
2. Суб'єкти міжнародного бізнесу: критерії й типологія.
3. ТНК як головний суб'єкт світогосподарських відносин.
4. Чинники внутрішнього середовища ТНК.
5. Аналіз зовнішнього середовища ТНК та його особливості.
6. Інтернаціоналізації бізнесу та її стратегії.
7. Сучасні форми організаційної структури ТНК.
8. Проблеми та перспективи формування вітчизняних ТНК в економіці України.
9. Концепція національних інтересів України в умовах глобалізації розвитку.
10. ТНК як агент глобалізації світової економіки.
11. Вибір форм виходу фірми на закордонні ринки.
12. Сутність та рівні стратегічного управління ТНК.
13. Стадії розроблення стратегії ТНК.
14. Конкурентні переваги та стратегії їхнього розвитку.
15. Планування фінансової діяльності ТНК.
16. Мобілізація фінансових ресурсів: внутрішні та зовнішні джерела фінансування ТНК.
17. Податкові умови діяльності ТНК.
18. Стратегія транснаціонального виробництва і матеріально-технічного забезпечення.
19. Спільне підприємство як організаційна форма міжнародного бізнесу.
20. Основні складові мотиваційного процесу в міжнародній корпорації.

21. Кар'єра і мотивація в управлінні міжнародним бізнесом ТНК.
22. Фінансове середовище міжнародного бізнесу та його структура.
23. Сутність та наслідки глобалізації фінансових ринків.
24. Роль інформаційного забезпечення у вирішенні проблем управління ТНК.
25. Формування ділових якостей міжнародного менеджера.
26. Екологічні наслідки виробничої діяльності ТНК.
27. Гармонізація інтересів ТНК і національних економік.
28. Вплив інвестицій ТНК на розвиток людських ресурсів приймаючих країн.
29. Вплив ТНК на розвинуті країни та особливості впливу на країни, що розвиваються.
30. Особливості діяльності провідних ТНК в автомобілебудівній промисловості.
31. Регіональні особливості інвестиційної діяльності ТНК.
32. Новітні тенденції в структурі міжнародної інвестиційної діяльності ТНК.
33. Вплив діяльності філій ТНК на конкурентоспроможність України та країн СНД.
34. Еволюція наддержавного регулювання діяльності ТНК.
35. Перспективи формування українських ТНК.
36. Жінки в міжнародному бізнесу.
37. Соціальна відповідальність ТНК.
38. Екологічна діяльність ТНК.
39. Глобалізація культури.
40. Глобалізація технологічного розвитку

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про іноземні інвестиції» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 36.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96 – ВР.
3. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / Пер. с англ.. – СПб: Узд-во «Питер», 1999. – 416 с.
4. Белорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. и др. Глобальне трансформації и стратегии развития: Монографія. – К.: Ориане, 2000. – 424 с.
5. Белошарка В.А. Транснациональные корпорации в международном би знесе. – К.: КГЭУ, 1994. – 27 с.
6. Гіл, Чарлз В.П. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / Пер. з англ. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 856 с.
7. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г.Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
8. Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: Пер. с англ.: Уч. пособ. – М.: ИД «Вильямс», 2001. – 272 с.
9. Колбасін Є.С. Аналіз стану світового автомобільного ринку в умовах глобалізації // Бізнес Інформ. – 2007. - №10 (1), с. 16-21.
10. Международный менеджмент: Ученик для вузов / Под ред. С.Э. Пивоварова, Д.И. Баркана и др. – СПб.: «Питер», 2000. – 624 с.
11. Міжнародний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. І.О. Піддубного. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 252 с.
12. Панченко Є.Г. Міжнародний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КДЕУ, 1996. – 315 с.
13. Панченко Є.Г. Міжнародний менеджмент: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
14. Піддубник І.О. Піддубна А.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 214 с.
15. Руденко Л.В. Транснаціональні корпорації: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2006. – 227 с.
16. Транснаціональні корпорації: Навч. посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. – К.: Таксон, 2001. – 430 с.

17. Філіпенко А.С., Дудченко М.А., Буд кін В.С. та ін. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.

18. Фатхудинов Р.А. Стратегический менеджмент: Учебник. – М.: Дело, 2002. – 448 с.

19. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Савчук О.В. та ін. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: Навч. посібник / За ред. С.О. Якубовського, Ю.Г. Козака, О.В. Савчука. – К.: ЦНЛ, 2006. – 488 с.

